

ФЈОДОР МИХАЈЛОВИЧ ДОСТОЈЕВСКИ
(1821–1881)

ФЈОДОР МИХАЈЛОВИЧ ДОСТОЈЕВСКИ

ОДЕ

ПОВОДОМ ЕВРОПСКИХ ДОГАЂАЈА
ИЗ 1854. ГОДИНЕ

Одакле овај свесветски ужас?
Ко је кривац, ко први започе?
Паметни сте људи, не од јуче,
Уместо славе бије вас лош глас!
Најбоље да код куће седимо
И забавимо се сами собом!
Јер немамо шта ту да делимо,
Много је места за све под небом.
Уз то, и кад бих све сад рекао:
Рус се не би Француза препао! 10

Русија већ зна за сваку беду!
Догодило се њој а не вама.
Татарин је ставио под пету,
Док се сам не нађе под ногама.
Од тада је далеко отишла!
Могла би да се мери са свима;
Прекоморски раст је превазишла,
Придружите се тим јунацима!
Покушајте да нас погледате,
Без страха и да главу погнете! 20

Исцрпеше међусобне битке,
Свака од њих је била крвава,
Поништавали смо своје претке;
Ал' света Русија је жилава!
Умнији сте – с књигом у рукама!
Да ли сте у праву, ваша част зна!
Знајте, и у последњим мукама
Ми ћемо издржати страдања!
Прошлост је уместо одговора, –
И ваш савез није грозоморан!

30

Спасићемо се од искушења,
Спас су нам крст, светиње, вера, трон!
У нашој души постоји закон,
Знамен победа и избављења!
Нашу веру нисмо изгубили
(Као неки западњачки народ);
Ми смо вером из мртвих васкресли,
Верујући живи словенски род.
Верујемо у Бога над нама,
Који Русију чува, спасава!

40

У свађи је умешаност руска,
По вама, сасвим погрешан корак,
Потцењена је и част француска,
Срамотан вам савезнички барјак,
Жао вам је Порте златороге,
Док жудите за освајањима,
Одговоре вам дајемо строге,
Као школарцима, несташнима.
Не свиђа вам се, – криви сте сами,
Ни капу не скидамо пред вама!

50

Не разумете руску судбину!
Не знате њена предодређења!
Исток је њен! Руке, у висину,
К њој, пружају бројна поколења.
Под њом је сва Азија дубока,
Она у свему живот налази,
И кроз буђење древног Истока

(Божја воља!) Русија долази.
Опет је она царска Русија,
Зора јој будућност сјајну сија! 60

Опијум – ту претњу поколења,
Варварством зовемо без украса,
Ваше народе до избављења
Узвисиће понижена маса!
Тај Албион, насилник безумни
(Мисионар свог Христовог братства!)
Просу болест међу полуумне,
У прљавој глади за богатством!
Зар се није Господ на крст попео
И своје тело због нас распео? 70

Видите – он је разапет до сад,
И још тече његова света крв!
А где је онај који изда тад,
Поново продаје Вечну Љубав?
Опет бол, опет туга и муке,
Поново плаче тешким сузама,
Божанске су раширене руке
И небо осу страшним муњама!
То је мука браће исте вере,
Јецај цркве због прогона без мере! 80

Он их је назвао телом божјим,
Он, глава све вере православне!
Зна да су те борбе са неверним,
И саме мрачне, грешне, неславне!
Хришћанин и Турчин против Христа!
Хришћанин – заштитник Мухамеда!
Срам вас било, отпадници крста,
Да вам се божанска светлост не да!
Бог је с нама! Ура! Наш подвиг свети,
За Христа смо спремни и умрети! 90

Мач Гидеонов, помоћ потлаченима,
У Израелу моћан судија има!

То је цар, ти, Свемогући, сачуван,
Десницом твојом помазан!
Где су двоје или троје за Господа,
Он је међ њима, ко што је и обећао.
Милиони чекају цареву реч да
Чују. Коначно је твој час, дошао!
Уз трубу, двоглави орао ено
У Цариград лети величанствено!

100

[Април 1854, Семипалајинск]

ПРВИ ЈУЛ 1855. ГОДИНЕ

Када је поново дошла вољом судбине
Епоха руских жртава, као године
Дванаесте, кад мајка благослови сина
И посла га цару, у бој против туђина,
И земља би заливена жртвеном крвљу,
А Русија сија јунаштвом и љубављу,
Тада се зачу тихо, жалосно стењање,
Као мачем, у наше душе продирање,
Невољом је звучала за Руса, на тренут,
Див задрхта и поколеба се први пут.

10

Као што се увече дан у мору гаси,
Са света оде твој велики супружник.
Русија је веровала, а тужне часе
Замени нови зрак наде, као златник...
Свршило се, нема га! Страхопоштовање
Ми не допушта да га зовем и кајање.
Његови сведоци су бесмртна дела.
Ко породица, Русија је заридала;
Уплашено, престрављено, хладно, замрла;
Али ти, највише си ти изгубила!

20

И сећам се да је у тешком, смутном часу,
Када нас та страховита вест обасу,
Твој кротки, тужни лик у мојој фантазији
Учинио ми се попут тужне визије,

143

Као слика кроткости, света послушних,
И видех пред собом анђела у сузама...
Душа ти је била жељна молби усрдних,
Хтедох да изразим своје срце речима
И падам пред тебе, у прах, ничице,
Молећи те за опроштај, удовице. 30

Опрости ми, опрости мојим жељама;
Дрзнуо сам се да с тобом разговарам.
Опрости ми, што мојим лудим сновима
Тешим тугу своју и патњу олакшавам.
Опрости ми, дрзнух се, изгнаник, пред тобом,
Да подигнем глас над овим светим гробом.
Али боже! суде нам од века и вавек!
Пресудио си ми у тешком часу сумње,
И у срцу сам знао да су сузе искупљење,
Да сам ја поново Рус и – поново човек! 40

Помислих сачекаћу, још је прерано,
У њој су болне, незацељене ране...
Лудак! Колико у животу страдах ја?
Има ли овој меланхолији краја?!
О! Тешко је изгубити идеале све,
Гледати на прошлост као да је гробље,
Ишчупати срце из срца – са крвљу,
Да нахраниш своју чежњу, безнадежне сне,
И бројиш своје дане безосећајно,
Ко узник, сат откуцава, споро, тајно. 50

О не, верујем, није такав твој жреб!
Велике судбине припрема провиђење...
Могу ли да се шепурим као тетреб
И обелоданим ти твоје предзначење?
Сети се, шта је био за нас, док живеше!
Можда, без тебе, не би био то што беше!
Одмалена осећао је твој утицај;
Као анђео Божји, увек си била с њим;
Цео његов живот је озарио твој сјај,
Љубав, просветљена зраком божанским. 60

Сажели сте своја срца, у срце друга...
А ко га је знао, ако не ти, супруга?
И ко би прочитао знаке његовог тела,
Како си га волела, како разумела?
Како можеш да заборавиш своју патњу!
Све, све око тебе је подсетник на њу;
Где год да погледамо – свуда, свуда је он.
Зар га заиста нема, зар је само сан то!
О, не! То се не може заборавити,
Нити у мукама сећања утешити!!

70

Ох, зашто не могу да излијем срце
И изразим га горућим речима!
Зар нема никог да нас осветли као сунце
И отвори нам очи бесмртним делима?
У ког је веровао слепац и расколник,
Пред ким су коначно пали зли дух и тама!
С мачем огњеним, диже се, архангел страшни,
Пут у будућност, вековни, показа нама...
Да разумемо претње неко је сметао,
Док нас је лукавим језиком клеветао...

80

Доста!.. Бог ће изабрати њих или нас!
Али ти, страдалник, устани и окрепи се!
Живи са великим синовима, за спас
И за свету Русију, попут анђела, моли се.
Гледај, сва у синовима, лепим и моћним;
Духом у њиховим срцима, узвишеним;
Живи, живи и даље! Велик пример свима,
Прихватила си свој крст без ропца и кротко...
Учествуј у будућим славним делима,
Велика душо и срцем патриотко!

90

Опрости, опрости ми што сам говорио,
Што сам се жалио и што сам се молио!
Историја има свој рез непристрасни,
Нацртаће нам твој лик, светао, јасни;
Она ће нам испричати света дела;
Она ће набројати све што си нам била.
О, и даље буди за нас анђео провиђења!

Чувај оног ко је послат доле на спасење!
За његову и нашу срећу живи
И земљу руску, као мајка, благослови.

100

[Јун 1855, Семипалајинск]

ПОВОДОМ КРУНИСАЊА
И ЗАКЉУЧИВАЊА МИРА

Страшни рат је завршен!
Крај је борби жестоких!..
На изазове дрских,
У светињи, увређен,
Рус устаде, разгневлѐн,
У бој с непријатељем
И плод крваве сетве
Пожње јуначким мачем.
Поља се закрваве
У тој борби пресветој,
Русија извојева
Мир с Европом и спокој.

10

Епоха нова је пред нама.
Надам се да слаткој зори
Претходи јарко пред очима...
Боже, благослови цара!
Наш цар иде путем славе,
Он је трновит, строглав;
Препун је прегалаштва
Тај подвиг светог јунаштва,
Као онај гигант аутократски,
Испуњен радом и бригама,
И син царев, славни, велики,
Има жуљеве на рукама!

20

Бура је очистила државу,
Несрећа сва срца спаја,
А на путу је стекао славу
Ко је био веран до краја.

Русија, за царем, с љубављу,
И са топлом вером ићи ће 30
И из тла засићеног крвљу,
Златну жетву сакупиће.
Ко није Рус, на погрешан пут,
У овом свечаном тренутку,
Као роб, лукави и лењи,
Поћи ће, не схватив светиње.

Крунисање чека цара...
С молитвом препуном жара,
Милиони Руса се сложе: 40
Благослови цара, Боже!
О, ти, који таласом воље
Дарујеш живот или смрт,
Чуваш цара у бедном пољу,
Као нежну биљку, дај обрт:
Угради му ведар и бистар дух,
Да духовном снагом живи,
Улепшај његово дело и слух
И свети пут благослови!

Теби, извору опраштања,
Источнику свете кроткости, 50
Уздижу се руска мољења:
Сачувај љубав у рускости!
Теби, који имаш милости
И према својим мучитељима,
Ко је сипао зраке светлости
Слепим богохулницима,
Теби, наш царе с венцем трновим,
За своје убице си се молио
И на крсту, последњим речима,
Благословио, волео, опростио! 60

Својим животом и крвљу
Заслужимо свог цара у свему;
Испуни светлошћу и љубављу
Русију, до краја верну њему!
Не кажњавај нас слепилом,

Дај свој ум да види и схвати
И са вером чистом и живом
Небо избраника прихвати!
Чувај се тужних сумњања,
Разум слепом ти просветли
И на велики дан обновљења
Будући пут нам осветли!

70

[*Пролеће 1856, Семийалајинск*]

Превео с руског
Зоран Ђерић